

Powstanie Wielkopolskie

<https://pw.ipn.gov.pl/pwi/form/r73430526001462,GRABSKI-Edward.html>
18.04.2024, 13:20

GRABSKI Edward

Osoba

GRABSKI Edward

Urodzony

1883

Zmarł

1951

Opis

organizator i pierwszy dowódca 3 (17) Pułku Ułanów Wielkopolskich, ziemianin, przemysłowiec, działacz społeczny i filantrop, rtm. WP. Ur. 8 VII w Kruszy Podlotowej (pow. Inowrocław) w ziemiańskiej rodzinie Mariana i Heleny z Broniszów. Ukończył gimnazjum realne w Bydgoszczy. Jednoroczną służbę wojsk. odbył w 4. Pułku Huzarów (1904-05). Następnie zajął się rolnictwem, gospodarował w majątku Bieganowo, był współnikiem i gł. akcjonariuszem cukrowni gnieźnieńskiej, współwłaścicielem cukrowni w Mątwach i Wrześni.

Wspierał strajk szkolny we Wrześni, przeznaczając pieniądze dla nauczycieli i najbiedniejszych dzieci. Od XI 1908 r. studiował

ekonomię w Lipsku. 2 VIII 1914 został zmobilizowany do wojska z przydziałem do 46. Pułku Piechoty. 26 X 1914 mianowano go podporucznikiem. Od 22 V do 7 IX 1915 r. hospitalizowany w Poznaniu, nast. w 5. Oddziale Trenów w P., jako dowódca szwadronu i II adiutant (IX 1915-XI 1918). Po wybuchu powstania w Wielkopolsce zwrócił się do DG w P. z zapotrzebowaniem na broń, zgłaszając jednocześnie gotowość sformowania szwadronu kawalerii. W gnieźnieńskich koszarach 12. Pułku Dragonów przystąpił do organizowania pułku ułanów (2 I 1919) i już 6 I istniał zawiązek szwadronu, który uczestniczył w walkach pod Żninem, Szubinem, i Łabiszynom (11-15 I).

Rozkazem dziennym DG nr 25 zlecono mu sformowanie 2. Pułku Ułanów w Gnieźnie (2 II). Czasowo miał również sprawować obowiązki dowódcy tego pułku. Ofiarował znaczne sumy na wyposażenie pułku w konie i sprzęt wojskowy, także na bieżące zaopatrzenie pułku; ofiarowując łącznie ok. 500 tys. marek. 9 II odbyła się uroczystość zaprzysiężenia oddziałów gnieźn., w tym 2 szwadronów pułku ułanów. Rozkazem dziennym DG nr 43 (z 6 II 1919) zmieniono numerację pułku na 3. Pułk Ułanów. E.G., na własną prośbę ustąpił z funkcji dowódcy pułku na rzecz starszego stopniem ppłk. Kazimierza Raszewskiego. Objął adiutanturę pułku (szefa sztabu), organizując kolejne szwadrony. Dekretem Komisarjatu NRL nr 20 poz. 55 (z 30 III 1919) mianowano go porucznikiem (ze starszeństwem od 1 VII 1917), a dekretem nr 131 (z 6 VI 1919) przesunięto starszeństwo od 1 VII 1915. 25 VIII 1919 r. został na własną prośbę zwolniony ze służby wojskowej. Od 10 VII 1920 r. ponownie w 17. PU, potem w PKU Gniezno, jako zastępca komendanta.

W 1921 r. przeniesiono go do rezerwy. 30 III 1924 awansowany został do stopnia rotmistrza.

Gospodarował w Bieganowie, kierując nadal cukrownią w Gn., był jednym z inicjatorów Stowarzyszenia Byłych Żołnierzy 17. PUWłkp. Koło zawiązało się w 1938 r., a E.G. został jego prezesem. Stowarzyszenie liczyło prawie 500 członków w kołach Gn. i Leszna. Zatrudniał bezrobotnych ułanów w cukrowni, jak również finansował wiele akcji społ. tego stowarzyszenia. W 1939 r. jako ochotnik zgłosił się do Wojska Polskiego. Przydzielony do oddziału zapas. Wielkopolskiej Brygady Kawalerii. W czasie okupacji wysiedlono go z rodziną do obozu przejściowego w Gnieźnie, potem do Warszawy (1939-44). Mieszkał przy ul. Lindleya 14, pracując w niemieckim urzędzie. Po upadku powstania warszawskiego osadzony w obozie w Pruszkowie, a nast. wywieziony do obozu w Badenii.

W 1946 r. wrócił z rodziną do Polski. Pozbawiony środków utrzymania - odmówiono mu prawa do emerytury, mógł liczyć głównie na pomoc rodziny. Zakazano mu osiedlania w promieniu 100 km od Bieganowa, więc zatrzymał się najpierw w Krakowie, potem w Tarnowie, w pokoju wynajętym przez córkę Marię (Rynek 4). Od 1950 r. mieszkał z żoną w Poznaniu, w wynajętym pokoju przy ul. Św. Marcin 77, gdzie zmarł 8 III 1951. Pochowany na cmentarzu górczyńskim (12 III 1951). Odznaczony m.in.: KN, OOP IV kl., medalami i odznakami.

Od 1929 r. był honorowym szambelanem papieskim. Związek małżeński zawarł z Janiną Prądyńską (21 II 1911), z którą miał dzieci: Helenę (1912), Marię (1914-63), Jana (1916-71), Leona (1919-44), Edwarda (1921-44), Barbarę (1922), Bolesława (1926-26) i Teresę (1926-45).

Bibliografia

B. Polak, I. Polak, Edward (1883-1951) (w:) Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich

1918-1919, red. A. Czubiński, B.Polak, Poznań
2002, s. 107-108.

Autor wpisu
Janusz Karwat